

Міністерство освіти і науки України
Українська інженерно-педагогічна академія
Наукова бібліотека

БІБЛІОГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ
(загальні правила складання)
ВІДПОВІДНО ДО ДСТУ 8302:2015, ЗАПРОВАДЖЕНОГО В ДІЮ
В УКРАЇНІ 01.07.2016

Методичні рекомендації

Харків – 2017

УДК 025.5(07)
Б59

Укладач
С. В. Карпенко

Б59 **Бібліографічне** посилання (загальні правила складання) відповідно до ДСТУ 8302:2015, запровадженого в дію в Україні 01.07.2016 : метод. рек. / Укр. інж.-пед. акад. ; уклад. С. В. Карпенко. – Харків : УІПА, 2017. – 20 с.

Методичні рекомендації розроблено з метою допомоги при оформленні посилань в наукових роботах за ДСТУ 8302:2015.

Видання буде корисним для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, видавців, а також всіх тих, хто стикається з питаннями бібліографічного опису документів.

УДК 025.5(07)

Зміст

Вступ.....	4
Загальні положення.....	6
Приклади бібліографічних описів.....	14
Список використаних джерел.....	19

Вступ

Методичні рекомендації розроблено згідно з національним стандартом ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Необхідність розробки даних методичних рекомендацій зумовлена критичною ситуацією, що склалася в українському освітньому та науковому середовищах з академічною доброчесністю і з плагіатом.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Академічний плагіат розглядається законом України «Про вищу освіту» як порушення академічної доброчесності. Академічний плагіат – це оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання.

До видів плагіату відносять: републікацію, реплікацію, рерайт, фальсифікацію, дослівний плагіат, відсутність посилань на прямі цитати, мозаїчний плагіат, неадекватне перефразування, поєднання власного та запозиченого тексту без цитування джерел, копіювання чужої наукової роботи та привласнення праці, згадування джерела без посилання тощо.

У науковому світі існує понад 6 тис. різних стилів (правил) цитування джерел в наукових роботах залежно від галузі, місця, в якому публікується робота, тощо. Правила оформлення цитувань та посилань введено в систему міжнародних стандартів ISO та національного стандарту ДСТУ 8302:2015 в Україні, запровадженим у дію з 01.07.2016 р.

Згідно із Наказом Міністерства освіти та науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Вимоги до оформлення дисертації» список використаних джерел у дисертації «може оформлятися здобувачем наукового ступеня за його вибором з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» або одним із стилів, віднесених до рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій»[3]. До цього рекомендованого переліку включено 11 міжнародних стилів, які відображають усі галузі наукових досліджень:

1. MLA (Modern Language Association) style.
2. APA (American Psychological Association) style.

3. Chicago/Turabian style.
4. Harvard style.
5. ACS (American Chemical Society) style.
6. AIP (American Institute of Physics) style.
7. IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style.
8. Vancouver style.
9. OSCOLA.
10. APS (American Physics Society) style.
11. Springer Math Phys Style.

Мета цих методичних рекомендацій – надати допомогу з оформлення посилань в наукових роботах за ДСТУ 8302:2015.

Видання буде корисним для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, видавців, а також всіх тих, хто стикається з питаннями бібліографічного опису документів.

Загальні положення

Джерело – носій інформації (книга, стаття, сайт), що містить важливу інформацію з теми статті.

Виноски забезпечують можливість додавати у текст статті інформацію, що доповнює основний текст джерелами або уточненнями, але не перериває текст у статті. Виноски додаються автором у тексті й виводяться в окремому розділі (чи розділах) статті за допомогою відповідних тегів або шаблонів. Розділ, де показуються примітки, розташовують наприкінці статті (або розділу).

Знак виноски – умовна позначка у вигляді арабських цифр (порядкових номерів), літер чи астериска (зірочки), що використовують для пов'язування підрядкових і позатекстових бібліографічних посилань з частиною основного тексту документа.

Посилання (англ. reference), також поклик – посилання у паперових і електронних документах — уривок, витяг з якого-небудь твору, на який посилаються у викладі, з точною назвою джерела й вказівкою на відповідну сторінку. Іноді те саме, що виноска.

Об'єкт бібліографічного посилання – усі види опублікованих і неопублікованих документів, їхні окремі складники або групи документів на будь-яких носіях інформації.

Бібліографічний опис – це наведена за певними правилами сукупність відомостей про документ (матеріал), призначена для його ідентифікації.

Список джерел (використаних чи рекомендованих) має бути створено за «ДСТУ 7.1:2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

Список бібліографічних посилань створюють за ДСТУ 8302-2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Сукупність позатекстових бібліографічних посилань, оформлених як перелік бібліографічних записів, не можна вважати бібліографічним списком (списком використаних джерел). Проте текст документа можна пов'язувати знаками виноски з бібліографічним списком використаних джерел.

Елементи бібліографічного запису (заголовки та бібліографічний опис) та знаки пунктуації в бібліографічному посиланні, незалежно від його призначення та виду, подають згідно з ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання» і ДСТУ ГОСТ

7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» з урахуванням таких особливостей:

- у заголовку бібліографічного запису подають відомості про одного, двох чи трьох авторів, при цьому імена цих авторів у відомостях про відповідальність (за навскісною рисою) не повторюють;
- за потреби у заголовку бібліографічного запису позатекстового посилання можна зазначити більше ніж три імені авторів;
- замість знака «крапка і тире» (. –), який розділяє зони бібліографічного опису, в бібліографічному посиланні рекомендовано застосовувати знак «крапка» (.)
- дві навскісні риси (//) можна замінювати крапкою, а назву виділяти шрифтом (наприклад, курсивом);
- відомості, запозичені не з титульної сторінки документа, дозволено не брати у квадратні дужки;
- після назви дозволено не зазначити загального позначення матеріалу («Текст», «Електронний ресурс» тощо);
- у складі вихідних даних дозволено не подавати найменування (ім'я видавця);
- у складі відомостей про фізичну характеристику документа можна зазначити або його загальний обсяг (наприклад, 254 с.), або номер сторінки, на якій подано об'єкт посилання (наприклад, С. 25);
- дозволено не наводити відомостей про серію та Міжнародний стандартний номер (ISBN, ISMN, ISSN).

В усіх елементах бібліографічного опису (за винятком основної назви документа й відомостей, що належать до назви та містять одне слово) дозволено скорочувати окремі слова та словосполучення згідно з:

ДСТУ 3582:2013 «Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила».

ДСТУ 6095:2009 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Правила скорочення заголовків і слів у заголовках публікацій».

ДСТУ 7093:2009 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами».

ГОСТ 7.12–93 «Система стандартів по информации, библиотечному и издательскому делу. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила».

Відомості про згадуваний документ, опублікований іншою мовою, у бібліографічних посиланнях наводять мовою оригіналу.

Якщо осіб чи організацій, відповідальних за видання, чотири та більше, у відомостях про відповідальність (за навскісною рисою («/»)), перелічують усіх або зазначають лише першого із додаванням скорочення [та ін.] або його еквівалента [etal.].

Основні види посилань та способи їх використання надано у таблиці 1.

За повторністю наведення посилань на один і той самий об'єкт розрізняють первинне та повторне бібліографічне посилання.

Внутрішньотекстове бібліографічне посилання

Може бути у повній чи короткій формі (якщо частину відомостей про джерело цитування подано в тексті). Рекомендовано складати у короткій формі.

Приклади:

- З цього приводу А. Почечуєв писав у книжці «Вычитка рукописи» (Київ, 2011. С. 87) «деякі автори...»
- (Вступ до медичної геології. Київ, 2011. Т. 2. С. 422)
- (Бібліотечний вісник. 2017. № 5. С. 36-37)
- (Книжкова палата України: сайт. URL: <http://www.ukrbook.net>).

Підрядкове бібліографічне посилання

Можна наводити у повній або короткій формі. Коротку форму застосовують, якщо частину відомостей про джерело цитування подано в тексті.

Приклади:

повна форма

Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України : монографія / відп. ред. В. М. Геєць. Київ : УБС НБУ, 2008. С. 302–310.

коротка форма

Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України. Київ, 2008. С. 302–310.

Якщо текст цитовано не за першоджерелом, то на початку підрядкового бібліографічного посилання наводять пояснювальні слова «Наведено за...», «цитовано за...» і зазначають джерело, з якого запозичено текст:

*Цит. за Столяров Я. В. Технічна механіка. Опір матеріалів. Дніпропетровськ, 1927. С. 54.

У підрядковому бібліографічному посиланні на *електронний ресурс* віддаленого доступу за наявності в тексті бібліографічних відомостей, що його ідентифікують, дозволено зазначати тільки електронну адресу, використовуючи замість слів «Режим доступу» аббревіатуру «URL» або «URI».

У тексті:

Маніфест ІФЛА про Internet: прийнято Сесією Ради ІФЛА 23 серпня 2002 р. / пер. з англ. В. С. Пашкова*

У підрядковому посиланні:

*URL: <http://archive.ifla.org/III/misc/im-ua.pdf> (дата звернення: 15.06.2017).

У внутрішньотекстовому та підрядковому бібліографічних посиланнях на складник документа (наприклад, статтю з журналу, збірника...) дозволено зазначати бібліографічні відомості тільки про ідентифікувальний документ та номер сторінки – за наявністю в його тексті відомостей про автора (якщо він є) та назву.

У тексті

у статті Глуховського В. П. «Неруйнівний контроль міцності бетону. Стан та перспективи розвитку» подано таке визначення...¹

У підрядковому посиланні

¹ Будівництво України. 2013. № 6. С. 15–16.

Позатекстове бібліографічне посилання

Якщо в тексті згадують конкретну частину тексту документа, після неї можна зазначати у квадратних дужках порядковий номер позатекстового бібліографічного посилання та сторінку, на якій подано цей об'єкт посилання [2, с. 99]. Між поданими відомостями проставляють знак «кома».

Якщо записи не нумеровано, в тексті [у квадратних дужках] після згадування подають відомості, що є достатніми для ідентифікування об'єкта посилання [ім'я автора, назва документа тощо].

Якщо посилання в тексті подають на документ, авторами якого є одна, дві чи три особи, [у квадратних дужках] зазначають їхні прізвища, розділяючи знаком «кома».

У тексті:

[Кушнарєнко, Удалова]

У позатекстовому посиланні:

Кушнарєнко Н. М., Удалова В. К. Наукова обробка документів : навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 223 с.

Якщо посилання в тексті подають на документ, авторами якого є чотири та більше осіб, у квадратних дужках зазначають тільки його назву.

У тексті:

[Техническая теплофизика ограждающих конструкций зданий и сооружений]

У позатекстовому посиланні:

Техническая теплофизика ограждающих конструкций зданий и сооружений : учеб. пособие / А. В. Маляренко и др. Харьков, 2001. 279 с.

Дозволено у посиланні в тексті скорочувати довгі назви документів, позначаючи останні видалені слова назви знаком «три крапки» (...).

Якщо в тексті є посилання на таку саму книгу того самого автора, але видану в іншому році, після прізвища автора зазначають відомості про рік її виходу у світ та сторінки, на яких подано об'єкти посилань, розділяючи ці відомості знаком «кома».

[Парфьонов, 2008, с. 56] [Парфьонов, 2014, с. 230].

Якщо об'єктом позатекстового бібліографічного посилання є багаточастинний документ, у посиланні в тексті потрібно зазначити номер тому (частини) або випуску видання.

у тексті:

[Ушинський, т. 1, с. 192-193]

у позатекстовому посиланні:

Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології : вибрані твори. Київ, 1983. Т. 1. 480 с.

Повторне бібліографічне посилання

Повторне бібліографічне посилання може бути внутрішньотекстовим, підрядковим і позатекстовим. Повторне бібліографічне посилання на один і той самий документ наводять у скороченій формі за умови, що всі потрібні для ідентифікування та пошуку цього документа бібліографічні відомості зазначено у первинному посиланні на нього.

У повторному **внутрішньотекстовому** посиланні на документ, авторами якого є одна, дві або три особи, подають заголовок бібліографічного запису, основну назву та номер сторінки.

У внутрішньотекстовому повторному посиланні на іншу сторінку одного й того самого документа до слів «Так само» додають номер цієї сторінки.

У повторному **підрядковому** посиланні на документ, авторами якого є одна, дві або три особи, подають заголовок бібліографічного запису, основну назву та номер сторінки.

Якщо у повторному підрядковому посиланні, поданому не після первинного, є бібліографічний запис на один і той самий документ, в ньому подають заголовок бібліографічного запису, а основну назву та наступні за нею повторювані елементи замінюють скороченими словами: «Зазнач. твір».

Якщо первинне й повторне бібліографічні посилання на одну й ту саму сторінку документа розміщено одне за одним, текст повторного посилання замінюють словами «Там само».

Якщо у складі первинного та повторного **позатекстових** посилань, наведених одне за одним, є аналітичні бібліографічні записи на різні публікації, які розміщено в одному й тому самому періодичному чи продовжуваному виданні, у повторному посиланні замість бібліографічних відомостей про цей документ, що збігаються з відомостями у первинному посиланні, наводять слова «Там само».

У посиланні на документ, авторами якого є чотири та більше осіб, подають основну назву та номер сторінки.

Наприклад,

внутрішньотекстове посилання

первинне:

(Коваленко О. Е. Методика професійного навчання. Харків, 2007. 325 с.)

повторне:

(Коваленко О. Е. Методика професійного навчання. С. 57)

підрядкове посилання

первинне:

¹Захара І. Лекції з історії філософії. Вид. 2-ге. Львів, 1997. 322 с.

повторне:

³Захара І. Лекції з історії філософії. С. 77.

позатекстове посилання

первинне:

8. Фінанси суднобудівних підприємств : монографія / І. А. Воробйова та ін. Миколаїв, 2012. 232 с.

повторне:

15. Фінанси суднобудівних підприємств. С. 135.

Якщо в бібліографічному посиланні використано кілька об'єктів посилання, їх об'єднують в одне — **комплексне бібліографічне посилання**. Комплексні посилання можуть бути внутрішньотекстовими, підрядковими, позатекстовими, а також можуть містити первинні та повторні посилання.

Бібліографічні посилання у складі комплексного посилання розділяють між собою знаком «крапка з комою».

Якщо кілька бібліографічних посилань у складі комплексного мають ідентичні заголовки, у другому й наступних посиланнях ці заголовки можна замінити словами: «Його ж», «її ж», «їх же» відповідно російською («Его же», «ее же», «их же») та латинською мовами ("His", "her", "their").

У комплексному посиланні ідентичні заголовки можна не наводити. У цьому разі після заголовка в першому посиланні ставлять знак «двокрапка», а перед основною назвою наступного посилання проставляють його порядковий номер.

Приклади:

Підрядкове комплексне посилання:

*Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ, 2011. С. 128 ; Його ж. Психологія і педагогіка вищої школи в запитаннях і відповідях : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ, 2011. С. 230.

Позатекстове комплексне посилання:

27. Кузьмінський А. І.: 1) Методика навчання англійської мови в аспекті комунікативно-когнітивного підходу : навч.-метод. посіб. Черкаси, 2011. С. 31 ; 2) Моделювання професійної діяльності майбутнього фахівця в умовах інтеграції України в європейський освітній простір : навч. посіб. Черкаси, 2011. С. 78.

Особливості складання бібліографічного посилання на електронний ресурс

Відповідно до п. 7.4 стандарту, «Бібліографічне посилання складають як на електронні ресурси загалом (електронні документи, бази даних, портали чи сайти, веб-сторінки, форуми тощо), так і на їхні складники (розділи та частини електронних документів, порталів чи сайтів; публікації в електронних

серіальних документах, повідомлення на форумах тощо) згідно з загальними правилами...»

При цьому довгу електронну адресу можна переносити на наступний рядок. У цьому разі останнім у першому рядку має бути знак "навскісна риска" (/).

Особливості складання бібліографічного посилання на архівний документ

У бібліографічному посиланні на архівний документ відомості про об'єкт посилання відокремлюють від пошукових даних знаком «дві навскісні риски» (//) з проміжками до та після нього.

Бібліографічне посилання на архівний документ може містити такі елементи:

- заголовок бібліографічного запису (ім'я автора);
- основну назву документа;
- відомості, що належать до назви (пояснюють і доповнюють її);
- відомості про відповідальність (містять відомості про осіб і/або організації, які брали участь у створенні документа);
- пошукові дані архівного документа;
- примітки.

Пошукові дані архівного документа містять такі відомості:

- назву архіву;
- номер архівного фонду;
- номер опису;
- номер справи (одиниці зберігання) за описом;
- місцезнаходження об'єкта посилання (кількість аркушів загалом чи аркуш, на якому подано об'єкт посилання).

Далі наведено приклади, розроблені на основі ДСТУ 8302:2015 з використанням переважно варіанта для укладання первинних позатекстових посилань у повній формі (для списку посилань).

ПРИКЛАДИ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ОПИСІВ ДЛЯ СПИСКУ ПОСИЛАНЬ

КНИГИ

Однотомні видання

Один автор

Дуднєва Ю. Е. Самоменеджмент : навч.-метод. посібник для студентів денної та заоч. форм навч. напряму підготовки 6.030601 Менеджмент / Укр. інж.-пед. акад., Каф. менеджменту. Харків, 2015. 117 с.

Два і більше авторів

Zhovinsky E. Ya., Kryuchenko N. O., Paparyha P. S. Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve. Kyiv, 2013. 100 p.

Electrodes of conductive metallic oxides / J. M. Honig [etal.]. Amsterdam : Elsevier, 1980. 260 p.

Пичугина Т. С., Баранов П. Ю., Пичугин С. А. Модель возведения комплекса объектов (расчет эффективности капитальных вложений). Харьков, 1985. 136 с.

Пантелєєва І. В., Єгорова О. Ю., Олійник Ю. С. Основні принципи виробництва, розподілу та споживання електроенергії. Курсове проектування [Текст] : навч.-метод. посібник для студ. денної та заоч. форм навч. напрямів підготовки 6.010104 Проф. освіта. Енергетика, 6.050601 Теплові енергетичні станції / Укр. інж.-пед. акад., Каф. електроенергетики. Харків, 2016. 59 с.

Без автора (під назвою)

Збірники

Машинобудування : збірник наук. праць / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2016. Вип. 17. 168 с.

Видання професорсько-викладацького складу та співробітників кафедри менеджменту Української інженерно-педагогічної академії (2011–2016 рр.): наук.-допом. бібліогр. покажч. / Укр. інж.-пед. акад., Наук. б-ка ; уклад.: С. В. Карпенко, О. І. Кір'ян, В. В. Руденко ; наук. ред. Н. М. Ніколаєнко. Харків, 2016. 174 с.

Кримінально-процесуальний кодекс України : офіц. вид. : станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. Київ : Парлам. вид-во, 2006. 207 с.

Матеріали конференцій, з'їздів, тези доповідей

Студентська наукова конференція (50-та; м. Харків). Ч. 5 : збірник тез доп. / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2016. 56 с.

Науково-практична конференція науково-педагогічних працівників, науковців, аспірантів та співробітників академії (49-а; листоп. 2015 р.; м. Харків). Ч. 3 : збірник тез доп. / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2016. 71 с.

Багатотомні видання

Енциклопедія історії України: у 10 т. Київ : Наук. думка, 2013. Т. 10. 784 с.

ІНШІ ВИДАННЯ

Каталоги

Національна академія наук України. Анотований каталог книжкових видань 2008 року. Київ : Академперіодика, 2009. 444 с.

Каталог інноваційних розробок ХІБІ–ХДТУБА. 80 років / Харків. держ. техн. ун-т буд-ва та архітектури ; заг. ред. Д. Ф. Гончаренко. Харків, 2010. 118 с.

Препринти

Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС; 06-1).

Авторські свідоцтва

А. с. 1787664 ССРСР, МКИ5В22D11/04. Устройство для горизонтального непрерывного литья заготовок круглого поперечного сечения из металлов и сплавов / О. Н. Хорошилов, В. И. Шевченко, О. А. Шатагин, В. Н. Жеребцов ; Харьков. политехн. ин-т им. В. И. Ленина. № 4919910 ; заявл. 19.03.1991 ; опубл. 15.01.1993, Бюл. № 2. 4 с.

Патенти

Спосіб зварювання чавуну : пат. 84359, МПК (2013.01) В23К 33/00. / М. А. Калін, О. М. Хорошилов, Є. С. Дерябкіна ; Укр. інж.-пед. акад. – № а 2013 02080 ; заявл. 19.02.2013 ; опубл. 25.10.2013, Бюл. № 20. – 5 с. : іл.

Дисертації

Панаріна Ю. В. Збалансоване управління цілепокладанням на машинобудівних підприємствах : дис. ... канд. екон. наук спец. 08.00.04 –

економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Ю. В. Панаріна ; наук. кер. Р. М. Лепа ; НАН України, Ін-т економіки промисловості. Київ, 2015. 208 л.

Автореферати дисертацій

Ачкасов І. А. Управління інноваційними платформами проєктів енергозберігаючих технологій у житлово-комунальному господарстві : автореф. дис. ... канд. техн. наук. Київ, 2008. 18 с.

Звіти про НДР

Удосконалення експлуатаційних можливостей підйимально-транспортних машин [Текст] : звіт про НДР (заключн.) / Укр. інж.-пед. акад. ; кер. теми Н. М. Фідровська ; викон. А. П. Нестеров [та ін.]. Шифр теми ФН-11-05. Харків, 2013. 168 л.

Изготовление опытных образцов труб и роликов из стеклопластиков и разработки конструкции материалы для их производства : отчет о НИР / Харьков. ин-т горного машиностроения, автоматики и вычислительной техники ; рук. Г. Я. Андреев ; исполн. : Г. Б. Шержуков, В. А. Шевченко. Харьков, 1960. 278 с.

Стандарти

ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ, 2016. 16 с.

ГОСТ Р 517721-2001. Аппаратура радиоэлектронная бытовая. Входные и выходные параметры и типы соединений. Технические требования. М., 2001. 27 с.

Рецензія

Касьянов Г. Глобальна еволюція людства: культурно-цивілізаційний вимір. Вісн. Кн. палати. 2001. № 12. С. 14–15.

Рец. на кн.: Шейко В. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець ХІХ–початок ХХ ст.) : монографія : у 2 т. Харків, 2001. Т. 1. 520 с. ; т. 2. 400 с.

Архівні матеріали

Госархив Харьков. обл. Ф. Р-5774 Украинский заочный политехнический институт 1958–1970 гг. Оп. 2. Д. 396. Л. 20. Распоряжения ректора института за 1964 г.

Заява приват-доцента по кафедрі філософії Київського університету П. Светлова від 23.10.1919 про необхідність читання курсу гносеології // Державний архів м. Києва. Ф. 16. Оп. 469. Спр. 381. 13 арк.

ЧАСТИНА ВИДАННЯ

Розділ книги

Наумов М. С. Напрями впливу інтелектуалізації економіки на розвиток ринкових відносин в Україні. *Трансформаційні процеси в суспільстві в умовах інформаційної економіки* : монографія / В. П. Решетило, М. С. Наумов, Ю. В. Федотова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків, 2014. Розд. 4. С. 213–241.

Стаття із журналу

Хорошилов, О. Н., Павлова А. А. Обеспечение качества полых непрерывнолитых заготовок из медных сплавов. *Восточно-Европейский журнал передовых технологий*. 2014. № 1/3 (67). С. 16–20.

Фізична підготовка як елемент підвищення ефективності бойової діяльності військовослужбовців / В. Семак [та ін.]. *Вища школа*. 2016. № 7/8. С. 35-42.

Стаття із газети

Степанова О. Рідний край. *Слобідський край*. 2015. 27 січ. С. 8.

Стаття із збірника

Хорошилов, О. Н. Условие реализации технологического процесса непрерывного литья, повышающего качество заготовок из медных сплавов. *Машинобудування* : зб. наук. праць / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2013. Вип. 12. С. 157–161.

Рудська В. О., Саблій Л. А. Дослідження процесу іммобілізації мікроорганізмів на полімерному носії. *Ресурсосбережение и энергоэффективность инженерной инфраструктуры урбанизированных территорий и промышленных предприятий* : материалы II международной научно-технической интернет-конференции (2–27 февр. 2016, г. Харьков). Харьков, 2016. С. 36–38.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ВІДДАЛЕНОГО ДОСТУПУ

Опис ресурсу загалом

Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Київ, 2007. URL: <http://www.nas.gov.ua/publications> (дата звернення: 19.03.2014).

Опис частини електронного ресурсу

Garfield E. More on the ethics of scientific publication: abuses of authorship attribution and citation amnesia undermine the reward system of science. Essays of an information scientist. URL: <http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/v5p621y1981-82.pdf> (Lastaccessed: 16.04.2013).

Приклади внутрішньотекстових бібліографічних посилань

(Історія однієї фотографії: спроба самопрезентації / упоряд., передм. І. Дацюк. Київ : Спадщина, 2007. С. 7.)

(Васильєв В. В. Система адаптації робітників до професійної діяльності. Київ : Вища освіта, 1999. 300 с.)

(Ткач А. А. Інституціональні основи ринкової інфраструктури / НАН України, Об'єднання ін-т економіки. Київ : Об'єднаний ін-т економіки НАНУ, 2005. 296 с.)

(Аксьонова Л. В., Гридїна В. Т. Сучасні тести для дівчат / пер. з рос. О. А. Росинська. Донецьк : БАО, 2004. С. 367)

(Козик В. В., Панкова Л. А., Даниленко Н. Б. Міжнародні економічні відносини. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Знання-Прес, 2002. С. 245)

(Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство. Львів : Світ, 1994. 216 с.)

(Электрохимия в процессах очистки воды / А. А. Кульский [и др.]. Киев : Техника, 1987. С. 112)

(Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор // Теорія та методика фізичного виховання. 2007. № 6. С. 15–18)

Приклади підрядкових бібліографічних посилань

⁸ Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. Харків : Халімон, 2006. С. 155.

¹⁴ Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами : офіц. текст : станом на 1 черв. 2006 р. Київ : Юрінком Інтер, 2006. С. 16.

²³ Макарова М. В. Електронна комерція : посібник. Київ : Академія, 2002. 272 с.

⁴³ Адаменко І. І., Булавін Л. А. Фізика рідин та рідинних систем : підручник. Київ, 2006. С. 589.

⁵ Енциклопедія видавничої справи : [навч. посіб.] / В. П. Ткаченко [та ін.]. Харків : Прапор, 2008. 319 с.

¹² Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / В. В. Вітвіцький [та ін.]. Київ : НДІ «Укراгропромпродуктивність», 2006. 106 с.

² Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б. М. Данилишин [та ін.] ; НАНУ. Київ : РВПС, 1999. С. 64.

⁴ Гранчак Т., Горовий В. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень // Бібліотечний вісник. 2006. № 6. С. 14–17.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібліографічні посилання: загальні положення та правила складання (ДСТУ 8302:2015) [Електронний ресурс] : презентація / Наук. б-ка НаУКМА ; уклад. Т. О. Патрушева. – Київ, 2016. – Режим доступу : <https://www.slideshare.net/naukmalibrary/83022015>. – (дата звернення: 12.06.2017).
2. Бібліографічне посилання: загальні положення та правила складання [Електронний ресурс] : презентація / Наук. б-ка Харків. нац. мед. ун-ту ; уклад. С. А. Кравченко. – Харків, 2016. – Режим доступу : <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/14078>. – (дата звернення: 12.06.2017).
3. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічні посилання. Загальні положення та правила складання. – Чинний від 2016–07–01. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 16 с.
4. Міжнародні стилі цитування та посилання в наукових роботах : метод. рек. / автори-уклад.: О. Боженко, Ю. Корян, М. Федорець ; редкол.: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, Я. Є. Сошинська, О. М. Бруй ; Наук-техн. б-ка ім. Г. І. Денисенка Нац. техн. ун-ту України «Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського», Укр. бібл. Асоціація. – Київ : УБА, 2016. – 117 с.
5. Приклади оформлення використаних джерел: відповідно до Нац. стандарту України ДСТУ 8302:2015 [Електронний ресурс] / ВД «Академперіодика» НАН України. – Київ, 2016. – Режим доступу : <http://histj.oa.edu.ua/assets/files/Posylannia.pdf>. – (дата звернення: 12.06.2017).
6. Приклади оформлення списку використаних джерел, відповідно до ДСТУ 8302:2015 [Електронний ресурс] / Наук. б-ка Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого; уклад. О. І. Самофал. – Харків, 2017. – Режим доступу : <http://library.nlu.edu.ua/biblioteka/sait/nauka/gost/spisok-DSTU.pdf>. – (дата звернення: 27.10.2017).
7. Про вищу освіту України [Електронний ресурс] : закон України від 16.04.2017р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – (дата звернення 13.06.2017).
8. Про внесення поправок у ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» // Інформаційний покажчик стандартів. – 2016. – № 12. – С. 103.
9. Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій : наказ М-ва освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. // Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України. – 2017. – № 4. – С. 75–84. – Існує електронна версія. (Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>, вільний).

Виробничо-практичне видання

БІБЛІОГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ
(загальні правила складання)
ВІДПОВІДНО ДО ДСТУ 8302:2015,
ЗАПРОВАДЖЕНОГО В ДІЮ В УКРАЇНІ 01.07.2016

Методичні рекомендації

Укладач

Карпенко Світлана Володимирівна

Комп'ютерний набір і верстання: *С. В. Карпенко*

Підписано до друку

Формат умов. друк. арк. Тираж прим.

Українська інженерно-педагогічна академія

м. Харків, вул. Університетська, 16